

Priekšvārds

Migrācijas politika ir neērts jautājums daudzu valstu sabiedrībās, tajā skaitā jaunajās Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs, lai gan tām ir pazīstamas migrācijas plūsmas vairāku gadsimtu garumā, īpaši divdesmitajā gadsimtā. 21. gadsimta mijā, pēc Berlīnes mūra krišanas un Padomju Savienības sabrukuma, Latvija un Polija pieredzēja daudzu savu iedzīvotāju emigrāciju. Šis process pastiprinājās pēc ES paplašināšanās 2004. gadā, kad poļi un latvieši varēja izmantot brīvu personu kustību, lai gan ne visu ES dalībvalstu darba tirgi viņus sagaidīja ar neierobežotām ekonomiskām iespējām. Tik un tā apjomīgā cilvēkresursu aizplūšana no Latvijas un Polijas radīja darbaspēka trūkumu, kas savukārt veicināja imigrāciju, par spīti striktajām nacionālajām migrācijas politikām. Piemēram, Latvijā 2007. gadā vairāk nekā 11 tūkstoši ārzemnieku saņēma termiņuzturēšanās atļauju un vairāk nekā 8 tūkstoši jau ieguva pastāvīgo uzturēšanās atļauju.¹ Polijā 2007. gadā vairāk nekā 23 tūkstoši ārzemnieku uzturējās īslaicīgi, bet aptuveni trīs tūkstoši ieguva pastāvīgās uzturēšanās atļaujas.²

Šobrīd Latvijas un Polijas sabiedrība cer, ka emigrējušie latvieši un poļi ārzemēs jūtas gaidīti un ka vietējā sabiedrība pret viņiem izturas ar vienlīdzīgu attieksmi. Bet kādas esam mēs kā iebraucējus uzņemošās valstis? Šis ir galvenais jautājums publikācijā, kas tapusi projekta “Mācāmies uzņemt: Imigrantu integrācija Latvijā un Polijā” ietvaros. Projektu ievieš Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS Latvijā, *Institute of Public Affairs* Polijā un *Migration Policy Group* Beļģijā. To līdzfinansē Eiropas Kopiena, programmas “Eiropa iedzīvotājiem” ietvaros.

Projekta pamatā ir divi priekšnoteikumi. Pirmkārt, mēs savu sabiedrību redzam kā daudzveidīgu sabiedrību, kur pilsonības konceptā tiek iekļauti visi rezidenti, kuriem būtu jābūt vienlīdzīgām iespējām un tiesībām un kurus nevar uzskatīt tikai par instrumentiem darba tirgus “caurumu” aizpildīšanai. Otrkārt, mēs ticam, ka nav korekti uzskatīt, ka visi imigranti mūsu sabiedrībās paliks tikai īslaicīgi. Daudzu latviešu un poļu piemērs liecina, ka bieži vien tā ir personiska stratēģija vai ar laiku par tādu kļūst – emigrēt un palikt uz dzīvi citā valstī.³ Tas dod pamatu apšaubīt dažās galvaspilsētās novērojamo uzstājību īstenot rīcīpolitikas, kas

¹ Latvijas Iekšlietu ministrija (04.03.2008.). Informatīvais ziņojums par Vienotās patvēruma un migrācijas vadības sistēmas attīstības programmas 2006.–2009. gadam īstenošanu 2007. gadā.

² Polijas Ārzemnieku biroja (UDSC) dati.

³ Lai gan imigranti sākotnēji nedomā palikt mītnes zemē uz ilgu laiku, daudzi no viņiem vēlāk pārdomā. Sk., piemēram, “Migrants’ lives beyond the workplace: the experiences of Central and East Europeans in the UK” (Migrantu dzīve ārpus darba vietas: centrāleiropiešu un austrumeiropiešu pieredze Lielbritānijā). Sarah Spencer, Martin Ruhs, Bridget Anderson and Ben Rogaly. Joseph Rowntree Foundation, 2007. gada 29. maijs.

veicina tikai cirkulāru migrāciju, un neatzīt nepieciešamību izstrādāt integrācijas politiku, lai laipni uzņemtu jaunus mūsu sabiedrības locekļus.

“Mācāmiēs uzņemt” cenšas mainīt sabiedrisko un politikas debašu centrējumu no jautājuma par to, vai mūsu valstīm ir vai nav nepieciešami imigranti. Tas atzīst, ka mūsu valstīs jau šobrīd dzīvo un turpinās dzīvot imigranti, kurus vajadzētu iedrošināt būt aktīviem iedzīvotājiem. Vājas integrācijas politikas vai to trūkums neiedrošina aktīvu visu iedzīvotāju iesaistīšanos, neatkarīgi no viņu izcelsmes, un var novest pie kaitīgām sekām sabiedriskajā dzīvē, kā to nesen spilgti demonstrēja vairāki notikumi dažādās Eiropas valstīs. Tāpēc projekts uzdod jaunu jautājumu publiskajām diskusijām – vai mūsu valstis ir attīstījušas skaidras integrācijas politikas, lai garantētu imigrējušo iedzīvotāju tiesības un atbildību un lai veicinātu laipnu uzņemšanas sabiedrības attīstību.

Publikācijai ir divas daļas. Pirmā iekļauj pārskatu par ES standartiem un nacionālajām politikām, kuras veicinājušas šos integrācijas principus, balstoties uz Migrantu integrācijas politikas indeksu (*Migrant Integration Policy Index, MIPEX*). Šajā daļā arī tiek salīdzinātas Latvijas un Polijas integrācijas politikas Eiropas kontekstā. Izdevuma otrajā daļā iekļauti divi pētījumi par abu valstu imigrantu integrācijas politikām, analizējot tādus jautājumus kā pieeja darba tirgum un pakalpojumiem, pretdiskriminācija un politiskā līdzdalība. Šie ziņojumi arī izvirza jautājumu, vai Latvijas un Polijas integrācijas politikās ņemti vērā ES standarti, citu starpā – ES kopīgie pamatprincipi imigrantu integrācijai.⁴

Mēs ceram, ka šis izdevums dos savu ieguldījumu aktīvas Eiropas pilsonības – aktīvas un informētas visu ES iedzīvotāju līdzdalības – veicināšanā, palielinot sapratni par imigrantu kā mūsu sabiedrības jauno iedzīvotāju tiesībām. Mēs arī ceram veicināt imigrācijas jautājumu izpratni un sekmēt diskusiju, kas dos ieguldījumu iekļaujošas un iesaistošas politikas veidošanā šajā nozīmīgajā jomā.

Dace Akule,
Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS
2008. gada jūlijs

⁴ Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union (Kopīgie pamatprincipi imigrantu integrācijas politikai Eiropas Savienībā). ES tieslietu un iekšlietu padome, 2004. gada 19. novembris.